

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม
**The Leadership of School Administrators in accordance with the Four
Ditthadhammikattadhammas in Phrapariyattidhamma Schools,
General Education in Mahasarakham Province**

พระครูปริยัตติจันทสาร (จันทสิริ),
ประจितร มหาหิง และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
**Phrakru Pariyatjuntasan (Juntasiri),
Prajit Mahahing and Phakhrupalad Boonchuay Jotivamso**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Atiwat_cpg@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคามกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 157 รูปเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีระดับพฤติกรรมสูงสุดคือ ด้านภาวะผู้นำตามหลักสมชีวิตา รองลงมา คือด้านภาวะผู้นำตามหลักอารักขสัมปทา และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำตามหลักอุฏฐานสัมปทา

2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามสถานภาพโดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีระดับภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน

3) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีระดับภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน

* วันที่รับบทความ: 18 กุมภาพันธ์ 2564; วันแก้ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2564; วันตอบรับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2564

Received: February 18, 2021; Revised: February 27, 2021; Accepted: February 28, 2021

4) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ที่ส่งเสริมและพัฒนาภาระงานบริหารโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีระดับภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ผู้บริหารสถานศึกษา; หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

Abstracts

The objective of this research was to study leadership of the school administrators in accordance with the Four DitthadhammikattāDhammas in Phrapariyattidhamma Schools, General Education in Mahasarakham Province. The samples of this research included 157 administrators and teachers. The research instrument was the rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Descriptive Analysis.

The research results were as follows:

1) The leadership of the school administrators in accordance with the Four DitthadhammikattāDhammas in Phrapariyattidhamma Schools, General Education in Mahasarakham Province in overall was rated at a high level of practice. The most rated aspect was that the leadership based on Samajivita (Balanced Livelihood), followed by that of Arakkhasampada (to be endowed with watchfulness) and the least rated one was that of Utthanasampada (to be endowed with energy).

2) The analytical results from the comparison of leadership of the school administrators in accordance with the Four DitthadhammikattāDhammas in Phrapariyattidhamma Schools, General Education in Mahasarakham Province, classified by status in overall and each studied aspect indicated that there was no difference on the levels of leadership.

3) The analytical results from the comparison of leadership of the school administrators in accordance with the Four DitthadhammikattāDhammas in Phrapariyattidhamma Schools, General Education in Mahasarakham Province, classified by working experiences in overall and each studied aspect indicated that there was no difference on the levels of leadership.

4) The analytical results the ways to develop leadership of the school administrators in accordance with the Four DitthadhammikattāDhammas in Phrapariyattidhamma Schools, General Education in Mahasarakham Province, the researcher views that it will lead to better and more effective leadership in the person, if the leader be diligent, economical and friendly, knows how to save property and has a suitable life as appropriate for the status.

Keywords: Leadership; School Administrators; DitthadhammikattāDhammas

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันในการบริหารงานขององค์กรว่า “ผู้นำ” (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องบริหารงาน ทำการวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรสามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ

(ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์, 2527 : 34) ให้ประสบความสำเร็จปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่าผู้นำจะมีวิธีการทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ เกิดประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร (วิโรจน์ สารรัตน์, 2550 : 339) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ผู้นำมีความสำคัญยิ่งต่อความอยู่รอดขององค์กรซึ่งจะต้องรู้จักความเด่นและความด้อยของตนเองการรู้ความเด่นก็เพื่อการทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนโดยปกติผู้บริหารมักมองเห็นความผิดพลาดของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ง่ายแต่ก็มักมองข้ามความผิดพลาดของตนดังพุทธพจน์ที่ว่า “ความผิดพลาดของคนอื่นเห็นได้ง่าย แต่ความผิดพลาดของตนเองนั้นเห็นได้ยาก” ซึ่งเมื่อผู้บริหารทำงานผิดพลาดจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่กล้าบอกหรือแนะนำดังนั้น ผู้บริหารต้องหัดมองตนเองและดัดเตือนตนเองและมีการเจริญวิปัสสนาเพื่อเจริญสติพิจารณากายเวทนาจิตและธรรมหรือความดีความชั่วในใจของเราเองดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้บริหารต้องดูตนและคนออก บริหารตน บริหารคนได้ใช้คนเป็น ได้แก่ บริหารตน บริหารคน และบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากสภาพปัจจุบันในกรณีผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคามพบว่า ผลการดำเนินการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมดังกล่าวตลอดระยะเวลา 4 ปีการศึกษา (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง ปี พ.ศ. 2562) ไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะด้านปริมาณก็มีนักเรียนลดลงและด้านคุณภาพก็ไม่มีผู้สำเร็จการศึกษาในระยะ 4 ปีการศึกษาดังกล่าวที่ได้เรียนต่อในสถาบันการศึกษาชั้นนำทั้งในและนอกจังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวขาดประสบการณ์เชิงบริหารโดยเฉพาะภาวะผู้นำด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ/การเงิน ด้านกิจการนักเรียน/นักศึกษาและด้านมวลชนสัมพันธ์ที่จะนำหรือพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมมจิตโต, 2549 : 21)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามไปยังผู้ตอบ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) (ผ่องพรรณ ตรัยมงคล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2555 : 324) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยดำเนินการ 2 ประการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรได้แก่ พระสังฆาธิการและพระภิกษุทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 264 รูป

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง เครชชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชู ศรีสะอาด, 2554, หน้า 43-44) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 157 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 56 คนและครูผู้สอนจำนวน 101 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย สถานภาพ ประสบการณ์การทำงานและด้านภาระงานบริหาร ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากหัวหน้าศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน 2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

วิจัยนำเสนอต่อผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ 3. ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 264 ฉบับ โดยการแจกจ่ายและเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่กลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 4. ทำการเก็บ แบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว 5. ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไป วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

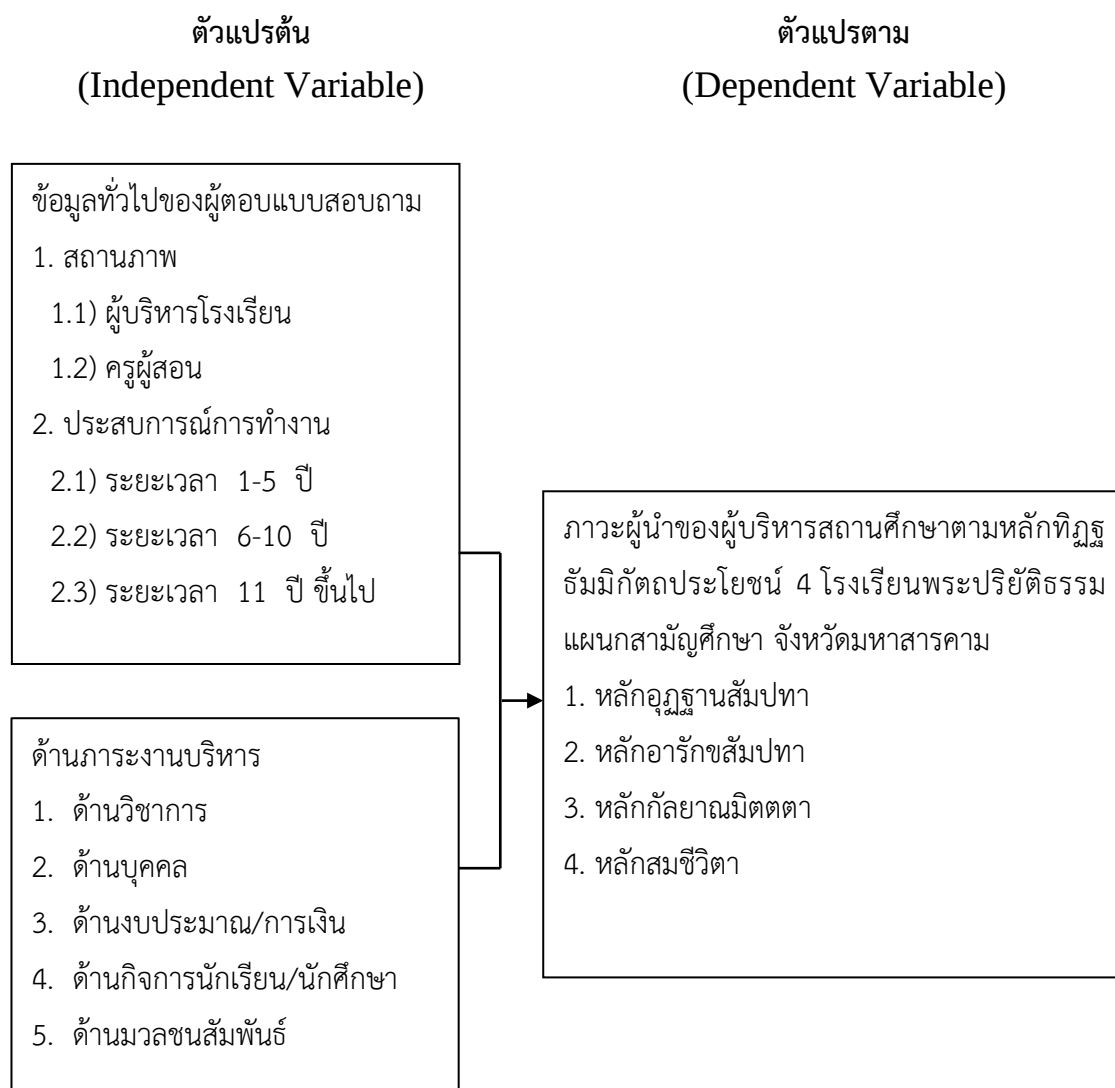
4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและประสบการณ์การทำงาน โดยการวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล ประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ที่ส่งเสริมและพัฒนาภาระงานบริหารด้าน วิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ/การเงิน ด้านกิจการนักเรียน/ นักศึกษา และด้านมวลชนสัมพันธ์ โดย การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิ เคิร์ต (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผล ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ใน ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ใน ระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ใน ระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ใน ระดับน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	มีพฤติกรรมอยู่ใน ระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคามดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. สถานภาพ		
1.1) ผู้บริหารโรงเรียน	56	35.67
1.2) ครูผู้สอน	101	64.33
รวม	157	100.00
2. ประสบการณ์การทำงาน		
2.1) ระยะเวลา 1-5 ปี	91	57.96
2.2) ระยะเวลา 6-10 ปี	45	28.66
2.3) ระยะเวลา 11 ปี ขึ้นไป	21	13.38
รวม	157	100.00
3. ด้านภาระงานบริหาร		
3.1) ด้านวิชาการ	45	28.66
3.2) ด้านบุคคล	33	21.02
3.3) ด้านงบประมาณ/การเงิน	37	23.57
3.4) ด้านกิจการนักเรียน/นักศึกษา	18	11.46
3.5) ด้านมวลชนสัมพันธ์	24	15.29
รวม	157	100.00

จากตารางที่ 4.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 56 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.67 และครูผู้สอน จำนวน 101 รูป คิดเป็นร้อยละ 64.33 ประสบการณ์การทำงาน แยกเป็น ระยะ 1-5 ปี จำนวน 91 รูป คิดเป็นร้อยละ 57.96, ระยะ 6-10 ปี จำนวน 45 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.66 และ ระยะ 11 ปี ขึ้นไป จำนวน 21 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.38 และจำแนกตาม ด้านภาระงานบริหาร แยกเป็น ด้านวิชาการ จำนวน 45 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.66, ด้านบุคคล จำนวน 33 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.02, ด้านงบประมาณ/การเงิน จำนวน 37 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.57, ด้านกิจการนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.46 และ ด้านมวลชนสัมพันธ์ จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.29

ตารางที่ 4.2

ด้านการบริหารตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4	ระดับพฤติกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านภาวะผู้นำตามหลักคุณธรรมสัมปทา	4.37	.60	มาก	4
2. ด้านภาวะผู้นำตามหลักอารักขสัมปทา	4.44	.57	มาก	2
3. ด้านภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตตตา	4.38	.62	มาก	3
4. ด้านภาวะผู้นำตามหลักสมชีวิตา	4.45	.47	มาก	1
รวม	4.23	.53	มาก	

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับพฤติกรรมสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำตามหลักสมชีวิตา รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำตามหลักอารักขสัมปทา และ ด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำตามหลักคุณธรรมสัมปทา

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านภาวะผู้นำตามหลักคุณธรรมสัมปทา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายข้อ มีพบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมสูงสุด คือ มีความตั้งใจในการทำงาน ใช้สติปัญญาพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาเสมอ รองลงมา คือ รับฟังความคิดเห็น ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาเพื่อหาทางออกที่ดีแก่ผู้อื่นเสมอ และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ มีรู้จักช่วยเหลือการงานต่างๆ ในการทำกิจกรรมทางศาสนา/ ประเพณีอยู่เสมอ

2.2 ด้านภาวะผู้นำตามหลักอารักขสัมปทา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายข้อ มีพบว่าข้อที่มีระดับพฤติกรรมสูงสุด คือ รู้จักเก็บรักษาทรัพย์สินให้ปลอดภัยและใช้สอยทรัพย์สินอย่างประหยัด รองลงมา คือ รู้จักถนอมและซ่อมแซมเมื่อสิ่งของเกิดชำรุดเสียหาย และดูแลเก็บรักษา และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินในทางที่เกิดประโยชน์มากที่สุดไม่คล้อยตามค่านิยมทางสังคม

2.3 ด้านภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมสูงสุด คือ สามารถคิดพิจารณาได้อย่างรอบด้านในการเลือกคบคน ว่าคนใดเป็นมิตรแท้หรือมิตรเทียม รองลงมาคือ ยกย่องสรรเสริญผู้ทำความดี สนับสนุนคำกล่าวของผู้อื่น ถ้าหากมีผู้ติ

เตียน และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุดคือ สามารถช่วยเหลือผู้อื่นในยามเดือดร้อนหรือมีปัญหา โดยไม่หวังผลตอบแทน และสามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยแก่ผู้อื่นในยามคับขันได้

2.4 ด้านภาวะผู้นำตามหลักสมชีวิตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมสูงสุด คือ มีจิตอาสาทำคุณประโยชน์ต่อสังคมด้วยความสมัครใจ รองลงมาคือ มีจิตใกว้างขวาง มีอหยาตยติและเป็นที่ไว้วางใจแก่สังคม ชุมชนได้เป็นอย่างดี และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุดคือ สามารถชี้แนะผู้อื่นถึงโทษของผู้ที่ใช้จ่ายเกินพอดีได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

(1) จากการศึกษภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำตามหลักสมชีวิตามีจิตใที่กว้างขวาง มีอหยาตยติและเป็นที่ไว้วางใจแก่สังคมชุมชน รองลงมาคือภาวะผู้นำตามหลักอารักขสัมปทาคือรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ให้ปลอดภัยและใช้สอยทรัพย์อย่างประหยัด ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ปรากฏในความหมายที่ พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต (2546 : 25) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตามหรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดีสู่จุดหมายที่ติงามที่ว่าพากันไป ก็ให้พากันไปด้วยดีนั้น หมายความว่า ไปโดยสวัสดิหรือโดยสวัสดิภาพ ผ่านพ้นภัยอันตรายอย่างเรียบร้อยและเป็นสุข เป็นต้น แล้วก็ “บรรลู่ถึงจุดหมายที่ติงามโดยถูกต้องตามธรรม” หมายความว่า เป็นความจริงความแท้ความถูกต้อง และได้มาโดยธรรม ได้สอนคล้องกับเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส,ดร. และ พระมหาสำรองสณฺญโต (แสงทอง) (2562 : 156-168) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมมีภาวะผู้นำค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีภาวะผู้นำค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความค้ำค่า รองลงมาคือภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรมเมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลวิจัยได้ดังนี้

(1) ภาวะผู้นำตามหลักอุฏฐานสัมปทา มีแนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำควรมีความตั้งใจในการทำงานใช้สติปัญญาพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาเสมอ คิดเป็น (ร้อยละ 26.75) รองลงมาคือ ผู้นำควรรับฟังความคิดเห็น ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาเพื่อหาทางออกที่ดีแก่ผู้อื่นเสมอ คิดเป็น (ร้อยละ

ละ 22.29) และ แนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้นำควรรู้จักช่วยเหลือการงานต่างๆ ในการทำกิจกรรมทางศาสนา/ประเพณีอยู่เสมอ คิดเป็น (ร้อยละ 15.29)

(2) ด้านภาวะผู้นำตามหลักอารักขสัมปทา มีแนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำควรรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ให้ปลอดภัยและใช้สอยทรัพย์อย่างประหยัด คิดเป็น (ร้อยละ 26.75) รองลงมา คือ ผู้นำควรรู้จักถนอมและซ่อมแซมเมื่อสิ่งของเกิดชำรุดเสียหายและดูแลเก็บรักษา คิดเป็น (ร้อยละ 22.29) และ แนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้นำควรรู้จักใช้จ่ายทรัพย์ในทางที่เกิดประโยชน์มากที่สุด ไม่คล้อยตามค่านิยมทางสังคม คิดเป็น (ร้อยละ 15.29)

(3) ด้านภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตตา มีแนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำควรสามารถคิดพิจารณาได้อย่างรอบด้านในการเลือกคบคน ว่าคนใดเป็นมิตรแท้หรือมิตรเทียม คิดเป็น (ร้อยละ 23.56) รองลงมา คือ ผู้นำควรยกย่องสรรเสริญผู้ทำความดี สนับสนุนคำกล่าวยกย่องนั้น ถ้าหากมีผู้ติเตียน คิดเป็น (ร้อยละ 21.66) และ แนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้นำควรสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในยามเดือดร้อนหรือมีปัญหา โดยไม่หวังผลตอบแทน และสามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยแก่ผู้อื่นในยามคับขันได้ คิดเป็น (ร้อยละ 17.20)

(4) ด้านภาวะผู้นำตามหลักสมชีวิตา มีแนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำควรมีจิตอาสาทำคุณประโยชน์ต่อสังคมด้วยความสมัครใจ คิดเป็น (ร้อยละ 24.20) รองลงมา คือ ผู้นำควรมีจิตใจกว้างขวาง มีอัธยาศัยดีและเป็นที่ไว้วางใจแก่สังคม ชุมชนได้เป็นอย่างดี คิดเป็น (ร้อยละ 21.02) และแนวทางการพัฒนาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้นำควรสามารถชี้แนะผู้อื่นถึงโทษของผู้ที่ใช้จ่ายเกินพอดีได้อย่างเหมาะสม คิดเป็น (ร้อยละ 15.29)

(2) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

ด้านภาวะผู้นำตามหลักอภิวรรณสัมปทา สามารถอธิบายได้ว่ามีความตั้งใจในการทำงาน ใช้สติปัญญาพิจารณา ถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาเสมอ รองลงมา คือ รับฟังความคิดเห็น ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษา เพื่อหาทางออกที่ดีแก่ผู้อื่นเสมอ และ ด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ มีรู้จักช่วยเหลือการงานต่างๆ ในการทำกิจกรรมทางศาสนา/ประเพณีอยู่เสมอ

ด้านภาวะผู้นำตามหลักอารักขสัมปทา สามารถอธิบายได้ว่า รู้จักเก็บรักษาทรัพย์ให้ปลอดภัยและใช้สอยทรัพย์อย่างประหยัด รองลงมา คือ รู้จักถนอมและซ่อมแซมเมื่อสิ่งของเกิดชำรุดเสียหาย และดูแลเก็บรักษา และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ในทางที่เกิดประโยชน์มากที่สุดไม่คล้อยตามค่านิยมทางสังคม

ด้านภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตตตา สามารถอธิบายได้ว่า สามารถคิดพิจารณาได้อย่างรอบด้านในการเลือก คบคน ว่าคนใดเป็นมิตรแท้หรือมิตรเทียม รองลงมาคือ ยกย่องสรรเสริญผู้ทำความดี

สนับสนุน คำกล่าวยกย่องนั้น ถ้าหากมีผู้ดีเตียน และ ด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุดคือ สามารถช่วยเหลือผู้อื่นในยามเดือดร้อนหรือมีปัญหา โดยไม่หวังผลตอบแทน และสามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยแก่ผู้อื่นในยามคับขันได้

ด้านภาวะผู้นำตามหลักสมชีวิตา สามารถอธิบายได้ว่า มีจิตอาสาทำคุณประโยชน์ต่อสังคมด้วยความสมัครใจ รองลงมาคือ มีจิตใจกว้างขวาง มีอัธยาศัยดีและเป็นที่ไว้วางใจแก่สังคม ชุมชนได้เป็นอย่างดี และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด คือ สามารถชี้แนะผู้อื่นถึงโทษของผู้ที่ใช้จ่ายเกินพอดีได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นผู้นำควรกำหนดเชิงนโยบายให้มีข้อปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ในการบริหารงานคณะสงฆ์ทุกระดับ

1.2 เป็นข้อมูลสนเทศในการกำหนดแผนงานประจำปีให้มีกิจกรรมนำบุคลากรในเขตปกครองได้จัดกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้ในด้านภาวะผู้นำที่ควรพัฒนา

1.3 เป็นข้อมูลสนเทศในการเสนอแนะให้มีการกำหนดเวลาให้บุคลากรได้มีการทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนให้มีหลักในการบริหารงานในฐานะภาวะผู้นำต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนางานการบริหาร ในด้านภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ของผู้บริหารและครูผู้สอนในเขตปกครองคณะสงฆ์อื่น

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ของผู้บริหารและครูผู้สอนในเขตปกครองคณะสงฆ์อื่น เพื่อเปรียบเทียบตัวแปรเกี่ยวกับบุคลิกการศึกษาหรือประสบการณ์หรือตัวแปรอื่นที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำได้

2.3 ควรศึกษาแนวทางในระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำตามพุทธธรรมอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวีโส, ดร.และ พระมหาสำรอง สดญโต (แสงทอง). (2562). ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. 6 (1), 156-168

ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์. (2527). การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุวีรียาสาส์นจำกัด.

- ผ่องพรรณ ตรัยมงคล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). *การออกแบบการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. (พิมพ์พิเศษ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2549). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2550). *ภาวะผู้นำหลักการและทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร: อักษราพัฒน์.